

การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ในบริบทของสังคมไทย

งานวิจัย 1

ของ

พินนภา แสงสาคร

เสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร (เห็นวิจัย)
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สอบวันที่ 16 สิงหาคม 2554

การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ในบริบทของสังคมไทย

บทคัดย่อ

ของ

พินนภา แสงสาคร

เสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร (เน้นวิจัย)

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สิงหาคม 2554

พินนภา แสงสาคร. (2554). การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในบริบทของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม, อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ.

การวิจัยนี้มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณในบริบทของสังคมไทย และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณสำหรับคนไทย โดยสังเคราะห์จากรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระของนักวิจัยและนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น ในช่วงพ.ศ. 2543 - 2553 จำนวน 35 เรื่อง ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการตีความแล้วสรุปสถานะองค์ความรู้โดยใช้ญาณวิทยาในกลุ่มปฏิบัตินิยมเป็นฐานคิด ผลการศึกษาพบว่า

1. การนิยามความหมาย มีการนิยามความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามกระบวนทัศน์วิธีวิทยา และบริบททางสังคม ดังนั้น จึงไม่สามารถกำหนดให้เป็นนิยามกลาง ๆ ที่มีความเป็นสากลได้
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 2.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ลักษณะชีวสังคม ประสบการณ์ในอดีต บุคลิกภาพ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ภาวะซึมเศร้า 2.2 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การถ่ายทอดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภาวะสุขภาพ
3. การสร้างเครื่องมือและการประเมิน สามารถทำได้หลายวิธีและควรใช้หลายวิธีร่วมกันในการประเมิน
4. แนวทางการพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 4.1 ระดับบุคคล ได้แก่ แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในเด็กและเยาวชน และในผู้ใหญ่ 4.2 ระดับสังคม ได้แก่ แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณในโรงเรียน และในองค์กร นอกจากนี้ยังได้เสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

THE SYNTHESIS OF BODY OF KNOWLEDGE RELATED TO SPIRITUAL
WELL-BEING IN THE CONTEXT OF THAI SOCIETY

AN ABSTRACT
BY
PINNAPA SAENGSAKORN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy (Ph.D.) in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

August 2011

Pinnapa Saengsakorn. (2007). The Synthesis of Body of Knowledge related to Spiritual Well - Being in the Context of Thai Society. Bangkok: Srinakharinwirot University.
Advisor committee: Assoc. Prof. Dr. Orphin Choochom, Dr. Pannee Boonprakob.

This study attempts to synthesize body of knowledge of spiritual well-being in the context of Thai society and analyze spiritual well-being development methods for Thais by synthesizing from research reports of researchers, thesis and independent studies of graduate students, and dissertations of doctoral students of higher education institutions and research institutions, during 2000-2010 A.D. In this study, 35 research studies were used as the sample. Qualitative data was analyzed and synthesized, using content analysis technique and interpretative approaches. In addition, the body of knowledge status was concluded based on epistemology of pragmatism. Results of research were revealed as follows:

- 1) The definition has been defined in several and different ways according to paradigm, methodology and social contexts, therefore universal definition for all cannot be done.
- 2) The factors can be divided into 2 groups, i.e.,
 - a) Internal factor which involves biosocial factors, past experience, personality, Buddhist practice and depression
 - b) External factor which involves socialization, social support, environment and health status
- 3) The construction of measuring instruments and assessment can be done in several ways and different methods for assessment should be applied.
- 4) The development methods can be divided into 2 levels
 - a) Individual level which is spiritual well-being development methods of children, youths and adults
 - b) Social level which is spiritual well-being development methods of schools and organizations

Furthermore, this research provides some suggestions which can be applied and done for the next projects.

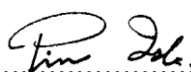
การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ในบริบทของสังคมไทย

งานวิจัยเรื่องที่ 1

ของ

พินนภา แสงสาคร

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้าพเจ้าทำงานวิจัยนี้ด้วยตนเอง
ไม่มีส่วนใดๆ ที่คัดลอกมาจากของผู้อื่น
โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายลิขสิทธิ์

.....
(นางพินนภา แสงสาคร)

เสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร (เห็นวิจัย)
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สอบวันที่ 16 สิงหาคม 2554

งานวิจัย 1

เรื่อง

การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ
ในบริบทของสังคมไทย

ของ

พินนภา แสงสาคร

ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ แบบที่ 1 (เน้นวิจัย)

.....ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี โยเหลา)
วันที่ 16 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมงานวิจัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี โยเหลา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชม)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นริสรา ฟิ่งโพธิ์สม)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม ประธานกรรมการควบคุมงานวิจัย และอาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ กรรมการควบคุมงานวิจัย ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานวิจัยนี้ ตลอดจนสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และที่ขาดไม่ได้คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประถม์ บุญศรีตัน และ อาจารย์ระพี แสงสาคร จากภาควิชาปรัชญาและศาสนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลจนทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร รองศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี โยเหลา และอาจารย์ ดร. นริศรา พึ่งโพธิ์สม กรรมการสอบงานวิจัย รวมถึง อาจารย์ ดร. นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกในทุกด้านแก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณทุกคนในครอบครัวซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งนี้ คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา และสำหรับงานวิจัยนี้ หากมีคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ก็ขอให้คุณประโยชน์นั้นเป็นพลังในการสร้างเสริมคุณค่าชีวิตแก่ทุกท่านที่มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

พินนภา แสงสาคร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย.....	6
ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย.....	7
ขั้นตอนการดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย.....	8
วิธีการตีความ.....	9
เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา.....	10
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์งานวิจัย.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
ความหมายของสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	19
องค์ประกอบของสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	24
ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	27
การประเมินสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	28
แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	34
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	35
แนวคิดญาณวิทยาเกี่ยวกับการวิจัย.....	39
เครื่องมือแห่งศาสตร์ของความรู้นี้ใหม่: กระบวนทัศน์และวิธีวิทยา.....	39
ปฏิฐานนิยม (Positivism).....	41
ปฏิฐานนิยมยุคหลัง (Post-positivism).....	42
ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory).....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
กระบวนทัศน์การกำหนดสร้าง (Constructivism).....	43
หลังสมัยใหม่นิยม (Post-modernism).....	44
ปฏิบัตินิยม (Pragmatism).....	45
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
การกำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	48
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
การนำเสนอผลการวิจัย.....	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะและสถานะองค์ความรู้.....	53
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์.....	54
ข้อมูลทั่วไป.....	54
ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย.....	57
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานะองค์ความรู้.....	66
การนิยามความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	66
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	75
การสร้างเครื่องมือและการประเมินสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	84
แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	88
5 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย.....	91
การสังเคราะห์การนิยามความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	91
การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	93
การสังเคราะห์การสร้างเครื่องมือและการประเมินสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	94
การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	96

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	98
บทสรุปผลการสังเคราะห์องค์ความรู้.....	99
ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณ.....	99
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณ	105
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	107
ข้อเสนอแนะ.....	107
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	107
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	108
 บรรณานุกรม.....	 110
 บรรณานุกรมรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์.....	 119
 ภาคผนวก.....	 123
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	124
แบบบันทึกข้อมูลรายงานผลการวิจัย.....	125
คู่มือลงรหัส.....	128
ภาคผนวก ข ตารางแสดงคุณลักษณะของข้อมูลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์.....	130
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 147

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามเพศของผู้วิจัย วุฒิการศึกษาของ ผู้วิจัย จำนวนผู้วิจัย และปีที่ทำวิจัยเสร็จ.....	54
2 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามระดับของงานวิจัย ลิขสิทธิ์ และทุน สนับสนุนการวิจัย.....	56
3 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามประเภทงานวิจัย.....	57
4 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามการระบุประเด็นปัญหาหรือคำถาม การวิจัย.....	58
5 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	58
6 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามสมมติฐานในการวิจัย.....	59
7 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	60
8 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	61
9 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามเครื่องมือวิจัย.....	62
10 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ....	63
11 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ.....	63
12 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยจำแนกตามวิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
13 จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับการนิยามความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณจำแนก ตามประเภทงานวิจัย.....	66
14 จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณจำแนก ตามประเภทงานวิจัย.....	75
15 ข้อค้นพบของงานวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทาง จิตวิญญาณ.....	77
16 ข้อค้นพบของงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทาง จิตวิญญาณ.....	78
17 จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือและการประเมินสุขภาวะทาง จิตวิญญาณจำแนกตามประเภทงานวิจัย.....	85
18 จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางจิตวิญญาณจำแนกตาม ประเภทงานวิจัย.....	88